

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. IV. An Sacramenta novæ legis Christi & Dei, moralia instrumenta ad
causandam gratiam dici possint?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

in subiecto corporeo, non oportet tamen ejus existentiam esse corpoream.

133. Ad secundam probationem Minoris principalis, in qua quaeritur; an virtus per quam sacramenta eleantur ad causandam gratiam, sit motio, vel qualitas? duobus modis respondent Thomistae: aliqui enim asserunt virtutem illam esse motionem aliquam virtuosam, eleantem simul & applicantem ipsum sacramentum ad gratiam producendam. Ita Nazarius, Nufio, Cabrera, & Joannes à S. Thoma. Alij verò docent, illam esse qualitatem vialem & incompletam, habentem modum motionis, & ad secundam speciem qualitatis reductivè pertinere. Ita Paludanus, Capreolus, Ferraricus, Choquetius, Martinez à Prado, & alij ex nostris Thomistis. Et hic dicendi modus videtur probabilior, & doctrinæ D. Thomae conformior. Nam S. Doctor in 4. dist. 1. quaest. 1. art. 4. quaest. 2. in corp. & ad 1. sic concludit: *Vnde & virtus hac quae est in sacramentis, reducitur ad id genus in quo est virtus completa principalis agentis, quae est qualitas.* Quae autoritas videtur expressa, cum clarè S. Thomas virtutem quae est in sacramentis ad causandam gratiam, ad speciem qualitatis reducat; non enim est in genere qualitatis directè, quia non est qualitas completa, sed incompleta. Unde ibidem dist. 8. quaest. 2. art. 3. in corp. ait: *Sed hac qualitas non habet esse completum in natura, qualiter est virtus alicuius principalis agentis secundum formam suam: sed habet esse incompletum, sicut virtus quae est in instrumento ex intentione principalis agentis, & sicut similitudines colorum in aere, ut supra dist. 1. dictum est.* Ubi S. Thomas eo sensu quo negat virtutem illam esse qualitatem completam, affirmat esse qualitatem incompletam, adducitque Exemplum specierum intentionalium in aere existentium, quas constat esse qualitates incompletas, viales, & transeuntes: Ergo juxta doctrinam D. Thomae asserendum est, virtutem superius vialem per quam sacramenta eleantur ad causandam gratiam, esse qualitatem vialem & transeuntem, & habere solum modum motionis, non autem reipsa motionem aliquam virtuosam esse.

Ratio etiam id suadet: Nam talis virtus non 134. solum applicat sacramenta ad instrumentalem operationem, ob quam rationem se habet ut motio, sed etiam constituit illa in actu primò, conferens illis vim eliciendi talem actionem, quam de se non habent: Sed virtus reddens subiectum activum, seu vim operandi illi tribuens, ipsumque in actu primò constituens, pertinet ad genus qualitatis, scilicet ad habitum, vel potentiam; directè quidem, si sit completa; indirectè verò & reductivè, si sit incompleta, ut communiter docent Philosophi: Ergo virtus supernaturalis per quam sacramenta eleantur à Deo ad causandam gratiam, reductivè ad genus qualitatis pertinet.

Confirmatur: Character pertinet ad genus qualitatis, ut est communis Theologorum sententia: Ergo & virtus per quam sacramenta eleantur, eadem enim est ratio utriusque, quia utraque est virtus instrumentalis, complens potentiam in ordine ad aliquos effectus, naturam eius virtutem excedentes; & in hoc solum differunt, quod character est virtus instrumentalis permanens, virtus autem per quam sacramenta eleantur, est fluens & transiens, & se habet per modum motionis, ideoque interdum à S. Thoma appellatur motio,

quamvis locis suprà citatis expressè asserat esse qualitatem.

Dices, Idem S. Doctor 2. 2. quaest. 78. art. 1. 1. negat posse dari aliquam qualitatem ex quo genere operativam Miraculorum: Ergo non potest dari in sacramentis aliqua qualitas ex quo genere productiva gratiae.

Respondet D. Thomam ibi negare tantum qualitatem permanentem & habitalem, quare omnia miraculorum genera se extendere nata in qualitas autem illa quam in instrumentis divinae virtutis admittimus, nec permanens est, sed vialem & incompletam, nec ad omnia miraculorum genera se extendit, sed pro diversis miraculis, diversetiam exiguntur qualitates.

ARTICULVS IV.

An sacramenta novae legis, Christi & Dei, moralia instrumenta ad causandam gratiam dici possint?

§. 1.

Referuntur sententiae & vera eliguntur.

135. Multis ostendimus praecedentibus articulis, sacramenta novae legis esse instrumenta physica Dei ad causandam gratiam, sed adhuc superest breviter discutendum, an praeter causalitatem illam physicam, quam passim Thomistae omnes una cum S. Doctore illis attribunt, casualitas aliqua moralis illis conveniat, possintque Christi & Dei moralia instrumenta appellari: cuius difficultatis resolutione, partem negantem tenent aliqui ex nostris Thomistis, contententes sacramenta novae legis, nec Christi, nec Dei posse propriè instrumenta moralia appellari. Ita ex professo docent Hyacinthus Choquetius de origine gratiae sanctificantis disp. 9. cap. 1. Nufio, Martinez à Prado, & ex extraneis Suarez, Valentia, & Alanus.

Sententia tamen affirmans illa non solum esse instrumenta physica, sed etiam moralia Christi & Dei, videtur probabilior, & communior est Schola D. Thomae, eamque ex Thomistis amplectuntur Cabrera, Aravius, Joannes à S. Thoma, Marcus à Serra, Philippus à S. Trinitate, & recentioribus Henriquez, Bonacina, & alij, cum quibus.

Dico primò: sacramenta novae legis esse causalitatem instrumentales morales Christi Domini ad gratiam producendam.

Probatum breviter: illud est causa moralis instrumentalis alicuius effectus, quod ut subordinatum causae principali morali, inducit causam physicam ad ipsius productionem, ut patet, cum pretium quo artifex conducitur, inducit ipsum ad faciendum artefactum: Atqui sacramenta novae legis inducunt causam physicam gratiae, scilicet Deum, ad eius productionem, ut subordinata Christo Domino, qui est causa principalis moralis ipsius, per modum meriti, impetrationis, & satisfactionis: Ergo &c. Major patet: Aliter probatur. Sacramenta novae legis se habent ad Christum in ordine ad gratiam proportionatè, sicut pecunia se habet ad emptorem, in ordine ad rem aliquam emendam, quia licet pecunia continet pretium rei emendae, ita sacramenta continent pretium ipsius gratiae, quod est virtus passionis Christi. Sicut ergo pecunia, ut sub-

ordinata emptori, inducit vendentem ad tradendam emtori rem venditam; ita etiam sacramenta novæ legis, ut subordinata Christo pro nobis merenti, & satisfaciendi, inducunt nostro modo loquendi Deum ad gratiam conferendam illis à quibus suscipiuntur.

Confirmatur: Sacramenta novæ legis sunt instrumenta Christi ut causæ principalis morales gratiæ. Ergo sunt instrumenta moralia ipsius. Consequentia patet, omne enim agens principale debet uti instrumento sibi proportionato, & eiusdem ordinis cum ipso, ita ut agens principale physicum, instrumento physico, agens verò principale morale, instrumento morali utatur. Antecedens verò sic ostenditur. Sacramenta novæ legis sunt instrumenta Christi prout est noster Redemptor: Sed Christus, in quantum noster Redemptor, est causa principalis morales gratiæ: Ergo sacramenta novæ legis sunt instrumenta Christi, ut causæ principalis morales. Major est evidens, Minor probatur. Causa meritoria alicuius doni, vel præmii, est causa moralis illius: Christus autem ut noster Redemptor, est causa meritoria nostræ gratiæ, & quidem principalis in genere causæ moralis meritoria; quia causa instrumentalis subordinatur alteri causæ principali tanquam superiori, nulla autem potest dari causa superiori Christo, à qua meritum eius ut à causa principali procedat; siquidem Deus qui solus est superior Christo ut homini, est incapax merendi, ex eo quod ille qui meretur est inferior illi qui mercedem retribuit: Deus autem nec potest esse inferior alicui, nec ab aliquo mercedem expectare vel accipere: Ergo Christus, in quantum noster Redemptor, est causa principalis morales gratiæ.

Dico secundo: Sacramenta novæ legis possunt etiam dici instrumenta moralia respectu Dei, in ordine ad gratiæ productionem.

Probatur: illud est instrumentum morale Dei in productione gratiæ, quod ab ipso habet vim movendi causam principalem physicam, ut producat gratiam: Atqui sacramenta novæ legis, non solum à Christo, sed ab ipso etiam Deo, habent vim movendi moraliter: Ergo non solum instrumenta moralia Christi, sed etiam Dei, in ordine ad gratiæ productionem, dici debent. Major patet, Minor probatur. quando quis promittit se ad præsentiam alicuius rei collaturum aliquod beneficium, huiusmodi deinde res applicata, habet ex tali promissione vim movendi moraliter promittentem, ut conferat tale beneficium: Atqui Deus promittit se daturum gratiam, ad præsentiam sacramentorum: Ergo sacramenta applicata habent ex illa Dei promissione vim movendi ipsi Deum promittentem, ut conferat gratiam.

Confirmatur: Deus exhortationibus & præceptis Christum excitavit & determinavit, ad promerendum nobis gratiam, & ad instruendum sacramenta, quibus medianibus meritum ipsius nobis applicaretur, & ipse moveretur nostro modo intelligendi ad gratiam principaliter nobis communicandam: Ergo ex hoc etiam capite sacramenta possunt dici instrumenta moralia Dei. Unde Deus se habet in proposito, sicut artifex qui alium hortaretur, ut se invitaret ad artefactum aliquod efficiendum, oblata pecuniâ: sicut enim illa pecunia esset non solum morale instrumentum illius qui ea mediante invitaret artificem ad operandum, sed etiam ipsius artificis, qui per

eam vellet moveri ad operandum; ita etiam in proposito, sacramenta sunt moralia instrumenta: non solum Christi, quatenus eis medianibus sua nobis applicat merita ad gratiam à Deo impetrandam, sed Dei, qui voluit eis moveri ad gratiam nobis communicandam.

S. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies, primo: Si sacramenta novæ legis essent instrumenta moralia Dei, ex eo quod Deus promittit ad illorum præsentiam se gratiam largiturum, etiam sacramenta veteris legis possent dici instrumenta moralia Dei ad gratiam producendam: Sed hoc videtur falsum, & repugnans doctrinæ D. Thomæ: Ergo & illud. Sequela Majoris est evidens, quia etiam Deus promittit se ad præsentiam sacramentorum veteris legis daturum gratiam non ponentibus obicem. Minor verò probatur: D. Thomas hic art. 6. ex professo inquirens, utrum sacramenta antiqua causarent gratiam? Respondet negativè. Ergo censet non fuisse etiam instrumenta moralia Dei ad illam producendam, aliâs diminutè processisset nihil dicendo de illa causalitate morali.

Respondet concessa Majori, negando Minorem, ut enim ostendimus Tractatu sequenti, cum agemus de circumcisione, circumcisio, & alia veteris legis sacramenta causant gratiam ut instrumenta moralia Dei. Ad probationem in contrarium dicendum est, D. Thomam negasse tantum causalitatem physicam sacramentis veteris legis. Nectamen diminutè processisse, nihil dicendo de causalitate morali, quia art. 1. dixerat causalitatem moralem quæ convenit sacramentis novæ legis, non transcendere rationem signi, unde quia art. 6. inquirebat de causalitate transcendente rationem signi, quam concesserat sacramentis novæ legis art. 1. non debuit art. 6. explicare hanc causalitatem moralem; imo hoc ipso quod illa non transcendit rationem signi, supposuit eam convenire etiam sacramentis veteribus.

Obijcies secundo: Causa moralis non est instrumentum illius qui movetur ad conferendum effectum, sed alterius qui movet ipsum; preces enim aut pretium, aut consilium, vel merus, quibus Petrus movet Paulum ad aliquod beneficium conferendum, non sunt instrumenta Pauli quibus beneficium conferat, sed Petri, quibus Paulum excitet ad illud conferendum: Atqui sacramenta novæ legis, sunt instrumenta Dei quibus confert gratiam: Ergo non possunt dici causæ morales respectu illius.

Respondet primò negando Majorem, universaliter & absolute sumptam, nullum enim est inconveniens, quod instrumentum morale, quo mediante aliquis movet alium ad operandum, sit etiam instrumentum morale illius qui movetur, ut patet exemplo adducto in probatione secundæ conclusionis; si enim artifex aliquem hortaretur, ut se invitaret ad artefactum aliquod efficiendum, oblata pecuniâ, illa pecuniâ esset morale instrumentum, non solum illius qui ea mediante invitaret artificem ad operandum, sed etiam ipsius artificis, qui per eam vellet moveri ad artefactum efficiendum.

Respondet secundo distinguendo Majorem: Quod inducit ad aliquid faciendum, non est instrumentum illius qui movetur vel inducitur ad illud

illud præstandum: si ille non promiserit se illud facturum ad præsentiam talis rei, concedo. Si promiserit se illud facturum ad illius præsentiam, nego. Cum ergo in proposito Deus promiserit se daturum gratiam ad sacramentorum applicationem, illa possunt dici instrumenta moralia Dei.

146. Obijciens tertio: Ut sacramenta novæ legis essent instrumenta moralia Dei in productione gratiæ deberet Deus esse causa moralis gratiæ. Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Major patet, nam instrumentum morale respicit causam principalem ejusdem ordinis. Minor verò suadetur, Tum quia causa moralis non influit per se in effectum: Deus autem influit per se in gratiam. Tum etiam, quia non potest explicari causalitas moralis, quam Deus excreat una cum sacramentis.

147. Respondeo concessâ Majori, negando Minorem, ad cujus primam probationem, distinguo Minorem: Deus influit per se in gratiam, quatenus præcise est causa moralis illius, nego. Quatenus præter causalitatem moralem habet efficientiam physicam, concedo. Ad secundam dicendum, causalitatem Dei moralem consistere in hoc quod Deus promiserit se daturum gratiam ad præsentiam sacramentorum; vel in hoc quod Christo præcepit, ut applicaret suæ passionis merita sacramentis, quibus deinde ad dandam nobis gratiam moveretur ut antea explicatum est.

ARTICVLVS V.

Quam gratiam causent sacramenta novæ legis? An primam, vel secundam?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententia.

148. Notandum primò Gratiam sanctificantem solere distingui in primam & secundam. Illa prima dicitur, quæ primum infunditur subiecto, nondum habenti ullum gradum gratiæ sanctificantis, atque adeo existenti in peccato mortali, quod definit esse quando gratia infunditur. Illa verò appellatur secunda, quæ advenit subiecto jam grato, & gratiam jam præhabitam auget.

149. Notandum secundò: Sacramenta novæ legis alia esse quæ dicuntur *sacramenta vivorum*, alia quæ vocantur *sacramenta mortuorum*. Sacramenta mortuorum sic dicta sunt, quod pro mortuis spiritualiter, morte videlicet peccati, instituta sunt, & sunt duo, Baptismus & penitentia. Sacramenta verò vivorum sic appellantur, quia Christus ea instituit pro viventibus vitæ spirituali animæ, quæ est vita gratiæ, & sunt alia quinque.

150. Notandum tertio: Dupliciter nos posse intelligere quod aliquod sacramentum causet primam vel secundam gratiam, nimirum per se, & per accidens. Illa sacramenta dicuntur per se causare primam gratiam, quæ sunt instituta à Christo ad conferendam gratiam homini in peccato originali vel mortali existenti. Illa vero dicuntur per accidens causare primam gratiam, quæ licet instituta sint ad augendam gratiam, possunt tamen interdum causare primam gratiam. Et in hoc etiam duplici sensu, possunt sacramenta dici causare secundam gratiam, ut consideranti patebit. His præmissis.

A Triplex hic occurrit difficultas breviter discutienda, & resolvenda. Prima est, utrum omnia sacramenta tam vivorum quam mortuorum caulent per se primam gratiam? Secunda, utrum saltem hoc sacramentis mortuorum conveniat, Tertio, an sacramenta vivorum quæ per se causant gratiam, ordinantur ad causandam gratiam per accidens primam gratiam causare possint?

Quantum ad primum Nunno hic art. 1. difficultate 2. probabile esse dicit omnia sacramenta legis novæ per se conferre primam gratiam, hac tamen moderatione, ut duo sacramenta quæ dicuntur mortuorum, tam per se conferant: primum ex ratione communi sacramenti, sed ex propria ratione atomæ, cetera verò solent ratione communi, quia hic apparet major congruitas sacramentorum novæ legis; subdistingue tenentiam hanc à viris doctissimis subtiliter & riosè defendi. In illam inclinare videtur Joannes S. Thoma hic art. 1. dubio 2. ubi docet sacramenta novæ legis esse per se productiva primæ gratiæ ex ratione generica.

Quid secundum, Gabriel, Ocham, Minor & alii Nominales, docere olim nullum ex sacramentis novæ legis, etiam pro mortuis institutum, per se loquendo causare primam gratiam in adultis. Fundamentum eorum erat, quia ad hoc non sunt sufficienter dispositi ad aliquod sacramentum suscipiendum, nisi per contritionem unde cum contritio non sit sine gratia, nunquam adulti recipiunt fructuosè sacramentum aliquod, nisi præsupponantur in gratia. In quam opinionem incidunt Janenista, dum docent ad validitatem sacramenti penitentis, prærequiri deborem sive detestationem peccatorum ex Dei detestatione procedentem, ac proinde qui sit vera contritio.

Quantum ad tertium Vaquez 3. parte disp. 103. cap. 4. Villalobos Tract. 4. difficult. 7. num. 4. Bernal disp. 11. sect. 2. docent sacramenta vivorum nunquam, etiam per accidens, causare primam gratiam. Alii id asserunt solum de quantum sacramentis, nimirum de Confirmatione, Eucharistia, Ordine & Matrimonio, & concedunt Extremam Unctionem in aliquo casu contra primam gratiam. Ita Cardinalis Delugo de Eucharistia disp. 12. sect. 1. num. 3. & 16. & Guis Hurtado disp. 3. difficult. 4.

Communis verò Thomistarum sententia tenet quidem non omnia novæ legis sacramenta causare per se primam gratiam, sed aliter duo sacramenta mortuorum, illam per se causare, non solum in parvulis sed etiam in adultis; sacramenta autem vivorum nunquam illam causare per se, bene tamen per accidens, atque adeo reddens de attrito contritum, nempe quando ille qui ad aliquod eorum accedit in peccato mortali existimat bonâ fide se esse in gratia, & attritionem habet, quam putat esse contritionem. Ita Capreolus, Cajetanus, Paludanus, Soto, & alii quos sequuntur, Suarez, Valentia, Granado, & alii communiter.

§. II.

Prima sententia reijciatur, & omnia sacramenta novæ legis non causare per se primam gratiam, breviter suadetur.

Dico primò: non omnia sacramenta novæ legis causant per se primam gratiam. Probatur